СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 239. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 13. жовтня, 1923. VOL. XXXI. No. 239. Jersey City, N. J., Saturday, October 13, 1923. THREE CENTS

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ПРОТИ ПРОМИСЛОВИХ РОБІТНИКІВ СВІТА

ПОРТЛЕНД, Орегон, 11. жовтня. — Американська Федерація Праці приняла нині резолюцію, в якій острими словами осуджує Промислових Робітників Світа (Ай. Даблю, Даблю.) та поручає свому урядови розвести широке слідство над діяльностю сеї організації, спеціяльно над жерелами її доходів.

Закиди, які учасники конвенції підносили проти Промислових Робітників Світа, зводяться до того, що Промислові Робітники Світа се чисто політична організація, яка поставила собі за ціль знищити під покришкою нібито промислової організації американські політичні інституції та американський трейд-юніонізм.

ПРОВОКАТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АЙ. ДАБЛЮ, ДАБЛЮ?

До сього декотрі бесідники додавали богато тяжчі закиди. Так, примірoм, Андрю Ферусет, голова межинародної моряцької юнії, відомий з послідного моряцького страйку, говорив, що Промислових Робітників Світа фінансують капіталісти в тій надії, що сій організації вдасться розбити робітничі юнії, зорганізовані коло Американської Федерації Праці. Він казав теж, що коли робітник хоче стати членом Промислових Робітників Світа, то він мусить стати або членом шпіонського бюра або мусить датися нібито заманути на якийсь злочин та дістатися до арешту. Агітаторів організації платять підприємці, бо сі агітатори є найкращими розбивачами юнійного руху.

Делегати зі західного побережа вказували на те, що вплив сеї організації над Тихим Океаном, до недавна ще досить поважний, тепер значно ослаб через невдачний страйк моряків, який вона викликала.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПРОТИ КАНДИДАТУРИ СЕНАТОРА АНДЕРВУДА

З кількох промов делегатів на конвенцію видно також, що робітничі юнії виступили би проти федерального сенатора з Алабами Андервуда, якби він став кандидатом на президента Злучених Держав.

Конвенція потвердила теж приступлення до Американської Федерації Праці організації письменників, газетярів, репортерів та збирачів новинок.

ОКЛАГОМСЬКА ЛЕҐІСЛЯТУРА СЕЙЧАС ПРИСТУПАЄ ДО ОБЖАЛОВАННЯ ГУБЕРНАТОРА

ОКЛАГОМА СИТІ, 11. жовтня. — Оклагомська стейтова леґіслятура вже почала свою акцію, зміряючу до обжаловання стейтового губернатора Уолтона за надужиття влади.

Зараз по своїм зібраню на надзвичайне засідання, скликане самим губернатором, палата одноголосно ухвалила установити слідчу комісію, яка має обовязок прослідити урядові вчинки губернатора.

Тим самим леґіслятура зігнорувала проклямацію губернатора, якою він скликав леґіслятуру, а котрою він давав її як перший обовязок ухвалення закона проти Ку-Клакс-Клена.

Рівночасно зі скликанням леґіслятури знесено воєнний стан.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ПРО ЦІЛИ СВОГО ПРИЇЗДУ ДО АМЕРИКИ

НАЙЕҐРА ФОЛС, Канада, 11. жовтня. — Лойд Джордж заявив тут перший раз, що ціллю його приїзду до Злучених Держав є пропаговання думки обєднання межи Злученими Державами та Анґлією для заведення мира в світі.

Говорив він, що Злучені Держави на спілку з Анґлією можуть подиктувати світови, щоби він придержувався засад, проголошених в час війни, як свою ціль.

ФИЛИПИНЦІ ЗБИРАЮТЬСЯ ВЕСТИ ПРОПАҐАНДУ ЗА СВОЄЮ НЕЗАВИСИМОСТЮ

МАНИЛЯ, 10. жовтня. — Провідники партії повної независимости Филипинських Островів від Злучених Держав рішили вибратися на пропаґандистичну подорож до Злучених Держав, щоби поширити серед Американців розуміннє потреби надання Филипинам необмеженої самостійности.

14 ОСІБ ПОГИБЛО В ЗЕЛІЗНИЧИХ КАТАСТРОФАХ

ЕЙКРОН, Огайо, 11. жовтня. — Якої півтора милі від місточка Рустави, положеного в повіті Портидж, яких 15 миль звідси, наїхав поспішний поїзд Пенсилвенійської Зелізниці на великий шкільний омнібус („бас"), тягнений кіньми та битком наладований шкільною дітвороюю. Наслідком зудarення погибло на місци 8 дітий, в тому числі 4 дітий з одної родини. Візник та троє других дітий потерпіло тяжкі ушкодження тіла. Пятеро дітий, які вискочили з воза на вид поїзда, вратувалися без ушкоджень. Межи вбитими є 13-літна Юлія Вамлик.

ВІЛІЕМСПОРТ, Па., 11. жовтня. — Наслідком зударення межи особовим поїздом Пенсилвенійської Зелізниці а автомобілевим омнібусом, курсуючим межи Віліємспортом а Травт Раном, погибло 6 осіб. Четверо других осіб віднесло тяжкі ушкодження тіла; з них одна особа відай не переживе ушкоджень.

Межи раненими є К. Пиндиж з Фінквилу, котрому випадок сильно потовк ногу, та Андрій Рінак з Велсборо.

ЗРІСТ ЦІН НА РІЛЬНИЧІ ПРОДУКТИ

ВАШИНГТОН, 11. жовтня. — Після обчислень департаменту рільництва ціни на фармерські продукти постійно зростають. За місяць вересень, примірoм, ціни на головні рільничі продукти були на загал о 25 процентів висші, як рік тому назад.

ЖИВЦЕМ ПОХОВАНИЙ ПІВТОРА ГОДИНИ.

Коло одної будови в Ню Йорку звалилася на 26-літного Сема Села півтора тони піску. Доперва в півтора години опісля видобуло його звідти сімох огневих сторожів, закликаних зі сусідної пожарної стації.

Як його відкопували, його жінка, яка прийшла на будову зараз, як лиш довідалася про нещастя, клячала коло піску та молилася за здоровля мужа.

СМЕРТЬ ТРОЄ ДІТИЙ ВІД ГАЗУ.

В Мишиґен Сити, в стейті Індіяні, погибли затроєні світляним газом троє дітий робітника Гари Квістири. Одна дитина невважно закрутила газ, наслідком почадилися всі, що спали в тій комнаті: 4-літний хлопець, 3-літний хлопець та 18-місячна дівчинка. Родичі, що спали в сусідній комнаті, зачадилися теж, але їх привернено до життя.

ВЖЕ И УРЯД "ПРО-ДЖЕРМЕН".

Що воєнні часи, коли всякий загорілець та шпиг посуджував кождого інакше від нього думаючого чоловіка, що він є німецьким шпигом, ще не зовсім перевелися, показується з того, що одна хемічна фірма котру позивають за віддання німецьких патендів, відданих їй на вживання на воєнний час, звернулася проти американського уряду зі закидом, що він "про-джермен", бо піддержує претенсії Німців проти Американців...

РЕВОЛЬВЕРОВИЙ ПРОТЕСТ

До мешкання відомого комуністичного лідера в Парижі д-ра Рапапорта зголосився один робітник. Коли дочка Рапапорта відчинила двері, робітник стрілив з револьвера і ранив Рапапортівну в грудь. Виконавець атенту, яким є Москаль Келяшев, заявив, що його вчинок мав бути протестом на відносини в Росії.

НАПАД НА ЗЕЛІЗНИЦЮ.

На послідний поїзд, ідучий до Сан Франциско, в хвилі як він доїздждав до найвисшого пункту на горах Сискію, недалеко від міста Ешленда, в стейті Ореґоні, напала банда розбишак, забила машиніста, почтового урядника, брейкмена та пічкура, висадила динамітом почтовий віз, обрабувала почтові посилки та пропала в нічній пітьмі. За бандою, до котрої мало належати 4 людий, глядає цілий ряд урядників, розділених на кілька компаній.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД ПОЧИНАЄ ВІЙНУ ПРОТИ ВИСОЦІН ВУГЛЯ.

Федеральний уряд пририучив генеральному федеральному прокураторови Гейвордови почати слідство над причинами, чому твердого вугля так мало в торговлі та чому за нього рахують так високі ціни. Слідство має початися вже в найблизчий понеділок. Гейворд має кликати на переслуханнє всіх властителів копалень твердого вугля.

БАНДА, ЯКИХ МАЛО.

Варшавська московська газета "За свободу" доносить: Місточко Телехани в поліському воєвідстві було неподавно аферою сміливого нападу бандитів, яких явилося в місточку около 200. Деякі з них були одягнені в одностроі поліцистів, решта була у військових одностроях. Бандити вислали патрулю, яка провірила оборонний стан містечка, а коли патруля найшла "усе в порядку", в містечко увійшли головні сили бандитів. Бандити обставили усі виходи з містечка і почали грабіж. Бурмістра, який пробував протестувати — убито. Після того бандити "зареквідували" 80 підвод, на які почали збирати награблені річи — як одіж, постіль, обстанову і т. п. Коли усе вже було готове, бандити заявили, що коли хтось з міщан вийде з хати протягом найблизщих шести годин, то вони спалять місточко. Усі спроби відшукання бандитів завели.

МАТИ З СИНОМ ОСКАРЖЕНІ О ДУШЕГУБСТВО.

В Пайн Ривер, Ман., (Канада) відбулося прелімінарне переслухання 12-літного Петра Савіцького і його матери під закидом, що вони 1 вересня убили Анну Куньку, сусідку. Убиття було наслідком сварки через худобу. Худоба Куньків ходила на фарму Савіцької і робила шкоду. Савіцька остаточно загнала худобу на свою загороду. Анна Кунька з чоловіком і дітьми прийшла худобу відбирати. Коли Савіцька не хотіла худоби випустити добровільно, ті взялися випустити худобу силою. Прийшло до бійки, в якій Савіцька так набрала, що мусіла пару тижнів в шпитали віддежати. Серед того син Савіцької вистрілив з кріса до Анни Куньки і зранив її так смертельно, що вона незадовго після того умерла. Мати провинилася тим, що кликала сина, дав його до її противниці. В виду сего обоє мусять відповісти перед судом присяглих, оскаржені о душегубство.

СТАН ЗДОРОВЛЯ МИТР. ШЕПТИЦЬКОГО

У стані здоровля Митрополита Шептицького, який дальше находиться під домашнім арештом в Познані в монастирі Шариток, наступило значне погіршення. Покликаний недавно зі Львова др. Панчишин ствердив підвисшення горячки. Біля недужого постійно находиться його брат ігумен Климент Шептицький. Український соймовий Клюб вислав митрополитови горячо співчуваючу телеграму, а крім того зложив протест предсідникови польських міністрів Вітосови. Вістки про митрополита Шептицького і хід його справи по більшій части задержує поліція.

ПОЖЕЖА ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В ГРУДЗОНДЗУ.

Недавно згорів до тла польський театр в Грудзондзу. Вшехпольскі часописі припускають, що пожежу викликали "німецькі саботажисти".

НІМЕЦЬКИЙ КАНЦЛЄР ОДЕРЖАВ УПОВАЖНЕННЄ ВІД ПРЕЗИДЕНТА РЕПУБЛИКИ РОЗВЯЗАТИ ПАРЛЯМЕНТ

БЕРЛІН, 11. жовтня. — Ледви тиждень тому, як канцлер Штреземан наново зліпив коаліцийну більшість в німецькому парляменті, а вже знову заносится на бурю.

Його коаліцію творить 4 більші групи в парляменті. Вони тепер пильно заходились, щоб зібрати потрібну більшість голосів, аби канцлєр Штреземан міг переперти закон про надалення кабінету диктаторською владою, але справа іща дуже тяжко.

Різка опозиція соціялістів, комуністів і націоналістів вельми утрудняє його завдання.

Правительство Штреземана хоче відложити голосовання над сим проєктом закона до суботи, надіючись, що до того часу побороє перепони й осягне потрібну більшість.

Нині канцлер Штреземан скликав провідників політичних груп в парляменті і заявив їм, що він має уповаженнє президента німецької републики Еберта розвязати парлямент, якщо він не приймє сього нового закона.

Та покищо він ще цілком надії не тратить, щоб переперти сей закон, бо вже принято перший його уступ 253 голосами проти 97, який надає правительству власть видавати всякі запорядження, які вважає за відповідні, у справах фінансових, економічних і соціяльних, без огляду на конституцію Німеччини.

РОБІТНИКИ В РУРЩИНІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ БЕЗРОБІТТЯ

ДІССЕЛЬДОРФ, Німеччина, 11. жовтня. — Деякі металеві фабрики в Рурщині поусували від праці тисячі робітників.

Наслідком того безробітні зачали демонстрації, які можуть скоро виврости в небезпечні голодові бунти.

Французька окупаційна влада зачинає поважно боятись заворушень.

В Діссельдорфі нині сполудня зібралось біля 3,000 безробітних кругом ратуша. Безробітні стали грізно протестувати проти французької окупації і її наслідків, поки не наспіла французька кавалерія (кіннота) і панцирні вози, які тут удержують спокій від 30-ого вересня, коли то була демонстрація сепаратистів.

Одначе сили не вжито. Французький офіцир виголосив до безробітних промову по німецьки і сказав їм, щоб розійшлися спокійно. Він зазначив, що Французи поможуть безробітним, скільки зможуть.

Подібні демонстрації відбудуть майже в кождому місті в Рурщині.

Кажуть, що становище безробітних може статись розпучливе в недовгому часі. Німецьке правительство в сьому нічого не зарадить, бо воно заявило, що справи безробітних переносить з днем 17-ого с. м. на льокальні установи в Рурщині.

80 МІЛІОНІВ МАРОК ЗА ПЕННІ

КЕЛЬН, Німеччина, 11. жовтня. — В Кельн (Кольонії) зачались неспокої наслідком дороженї.

Се сталось наслідком відомостий, що американський доляр коштує 8 біліонів (міліярдів) німецьких марок.

СТРІЧА НІМЕЦЬКОГО ПРЕМІЄРА З АВСТРІЙСЬКИМ

ВІДЕНЬ, 11. жовтня. — Німецький канцлєр Штреземан має зїхатись у місточку на границі з австрійським премієром Зайпелем.

Конференція має бути в найблизших днях.

Оба премієри мають обговорити на ній справу монархістичного руху в Баварії.

БАВАРЦІ МАЮТЬ ГАЗ ПРОТИ ФРАНЦУЗІВ

ПАРИЖ, 11. жовтня. — Сюди повідомляють з Баварії, що Баварці готовляться до відплатної війни проти Франції.

Кажуть, що вони винайшли новий отруйний газ, який звуть газом „Е", який може змітати з лиця землі цілі міста, а проти якого нема жадної заради, навіть при помочі вітру.

ФАШИСТСЬКІ СОРОЧКИ ЗАБОРОНЕНІ У ШВАЙЦАРІЇ ЗАКОНОМ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 11. жовтня. — Швайцарська федеральна влада заборонила носити чорні сорочки під одінием або по одінию на основі нового закона, який видано наслідком недавної кровавої боротьби в Люґано між Швайцарцями й Італіянами, членами фашистської організації.

Приклонники Муссолінія у Швайцарії можуть тепер хиба носити чорні краватки або гузики.

За нарушенне заборони про чорні сорочки у Швайцарії закон карає тримісячною вязницею.

ІТАЛІЯ БОЇТЬСЯ НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУСЬКОГО ПОРОЗУМІННЯ

РИМ, 11. жовтня. — Італія слідить пильно за подіями в Рурщині і заходами задля німецько-французького порозуміння. Поправді італійські політики бояться німецько-французького порозуміння, бо вважають, що се зашкодило-б інтересам Італії як в Німеччині так і у Франції.

ДОВГИ ІТАЛІЇ

РИМ, 11. жовтня. — Внутрішні довги Італії виносять майже 100,000,000,000 лір, а заграничні довги біля 22,000,000,000 лір у золоті, або теж до 100 біліонів після теперішнього курсу італійських паперових гроший. Значить, разом Італія тепер має 200 біліонів (міліярдів) паперових лір довгу внутрішнього і заграничного.

Буджет Італії в останньому часі значно поправився, але ще й досі виказує недобір. На другий рік італійське правительство сподівається дефіциту у висоті 1 біліона лір.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПИЛАТІВСЬКА ЗАЯВА.

З приводу шикаґовскої події, як супроти всякої траґедії подібного рода, здержують заяви свого морального суду всі чесні люди так довго, поки судові та лікарські слідства не виведуть на світло днв всіх фактів, з нею звязаних. Такої політики, видимо, придержуються всі поважні американські газети, і, можна сподіватися, що й всі українські будуть держатися такої самої людяної тактики.

Найшовся, однак, один вимок, який треба підчеркнути. Найшлися люди, які хоча не безпосередньо, але посередньо поспішилися висказати свій невмісний осуд, ще заким суд розгляне справу як слід. Є сими людьми не люди, що не знають, що роблять; не вулична збиранина, жадна сензації; — а люди, які повинні знати, що вони роблять; люди, які хочуть, аби їх вважати за проповідників моральности. Є ними провідники римсько-католицької церкви в Шикаго.

Як розійшлася вістка про трагічну подію, в котрій головними трагічними особами були священики та їх родини, римо-католицька влада в місті Шикаго поспішилася заявляти цілому світу, що католицькі церкви, які фіґурують в траґедії, не мають ніякого звязку з римсько-католицькою церквою. Всі шикаґовські та деякі позашикаґовскі газети помістили офіціяльну заяву римсько-католицького епископа, що греко-католицькі церкви св. Михаїла та св. Миколая в Шикаґо не стоять в ніякій тісній ні далекій звязи з римською церквою.

Що таку заяву видано, не улягає найменчому сумнівови. Колиб її не видано, колиб її виссали з палця самі газетярі, то римсько-католицька влада в місті Шикаго вже найшлаб досить впливу примусити сі газети відкликати сю брехню.

Бо брехнею ся заява є. Скаже се кождий, якеб не було його відношеннє до римсько-католицької церкви. Факт є фактом, що українська чи греко-католицька церква є частиною римсько-католицької церкви, що вона віроісповідує всі доґми римсько-католицької церкви та признає римського папу своєю головою. Се все є факти, і тим самим заява римсько-католицького епископа з Шикаго є очивидною брехнею.

Питанє може бути лишень одно: чи була се свідома чи несвідома брехня. Чи римсько-католицькі провідники в Шикаго заявляли брехню, знаючи, що вони говорять неправду, чи вони так мало образовані про справи власної церкви, що говорили брехню несвідомо? Лишень такі питання можуть стояти перед думаючими людьми.

В інтересі католицької церкви, а передовсім її грецького обряду, лежить, щоби римо-католицькі провідники з Шикаґа відкликали як найскорше ту брехню, яка шириться з їх підписом. Провідники української католицької церкви повинні постаратися о те, щоби сю боязливу публичну заяву відкликано та щоби в той спосіб провчено римо-католицьких провідників не покидати українською католицькою церквою та не відцуруватися її так, як відцурався Пилат вини за вбиття Христа, як відпекувався Петро знакомости зі своїм Вчителем.

ОЛЕКСАНДЕР АРХИПЕНКО ЇДЕ ДО АМЕРИКИ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Дня 6. жовтня кораблем „Монголія" виїздить з Гамбурга до Америки славний український артист-різьбар Олександер Архипенко. До Ню Йорку він прибуде дня 16. жовтня й замешкає там у готелі „Астор".

Протягом минулого літа Архипенко багато працював, переважно над портретовими погрудями ріжних осіб у Франкфурті-над-Меном та в Мангаймі. Одне з тих погрудь (директора Віхерта) він зробив на замовлення державного музею в Мангаймі.

Рівночасно Архипенко підготовив до видання кілька нових праць про свої твори. Одне велике арґентинське видавництво має видати альбом „Українського Слова" про Архипенка еспанською мовою. Видавництво Клінкгарта й Бірмана в Липську видає незабаром книжку про Архипенка з текстом д-ра Візе, бувшого директора липського державного музею.

Архипенко везе з собою до Америки багато своїх нових творів. Він має на думці влаштувати свої виставки зпочатку в Ню Йорку, а потім по инших великих американських містах. Рівночасно він хоче заложити в Ню Йорку свою власну школу модерного мистецтва.

За порівнюючо короткий час, відколи наш славний земляк виступив на форумі европейського мистецтва, він у дійснім значінню цього слова здобув Старий Світ. Нема в Европі такого другого артиста, якого-б річі так розкуповувались і чия слава так ґреміла-б. Побажаємо йому від щирого серця, щоб він з такою самою легкістю здобув і Новий Світ.

Берлін, 26. вересня. Радянин.

УЧЕНИКИ ВІДДЯЧУЮТЬ УЧИТЕЛЯМ.

Хмари на обрію німецько-большевицької приязни.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

У Берліні поліція викрила великі склади зброї, що належали комуністам. Знайдено скорострілі важкі й легкі, міномети, скорострільні пістолі, ріжні набої до них. Поліція каже, що вона має відомости ще про инші склади зброї, крім викритих, і в найблизчих днях можна очікувати дальших несподіванок подібного характеру.

Сам по собі цей факт не є чимсь незвичайним. Вже не раз і не два в Німеччині, та й у самім Берліні, викривано склади зброї, що належали як лівим, так і правим. Нездорова політична атмосфера, в якій живе Німеччина вже від кількох літ і яка з кождим днем стає все більш напруженою, робить такі знахідки чимсь самозрозумілим і майже буденним.

Однак, деякі подробиці справді роблять з цього факту щось незвичайне. Властиво, урядове німецьке повідомлення каже, що **викриті цим разом комуністичні склади зброї були влаштовані заходами й коштами агента Петрова, члена совітської політичної репрезентації у Берліні.**

Цей агент Петров виконує функції військового аташе при тутешнім совітськім посольстві. Та, замісць займатись своїми безпосередними обовязками, він замовляв для німецьких комуністів зброю, наймав людей для її перевезення до відомих місць і нарешті „фінансував" цілу справу. За саму зброю він заплатив 1500 долярів — розуміється, не з власної кешені, а з таємних фондів совітського посольства.

Німецький уряд дуже обурується з приводу цього „брутального порушення Рапальського договору", грозить ужити проти Петрова „суворих заходів" і обіцює зложити в Москві „найбільш рішучий протест". Легко це обурення зрозуміти, але трудно йому співчувати. Німці тільки пожинають те, що посіяли. Спрісбні московські ученики тільки віддячують своїм учителям...

Був час, коли де-хто ще сумнівався в тім, що большевизм — німецька вигадка. Нині, коли вийшли в світ спомини генералів Людендорфа й Гофмана, коли німецькі соціялісти Каутський та Бернштайн чорним по білому виявили, хто і в якій вигоді засосмотрив Леніна й Лейбу Троцького грішми, коли, нарешті, самі большевики вже не заперечують, що тільки дякуючи німецькій допомозі дійшли до влади, — нині в німецьким походженні російського большевизму ніхто вже більше не сумнівається.

Але Німці не тільки помогли большевикам **дістатися** до влади — вони ще весь час помагали їм **утримати** цю владу в своїх руках. Зпочатку це робилося потайки, а за кабінету Віртa-Ратенау це стало робитись явно. **Рапальський договір** був найбільшою послугою, яку зробили Німці большевикам у найбільш критичній для них хвилі. За цей договір бувший німецький премієр Вірт зо-йно цими уявами дістав од большевиків нагороду: величезну лісову концесію на десятки тисяч десятин. Був би дістав свою нагороду й Ратенау, коли-б передчасно не наложив головою.

По Рапальськім договорі настала доба найтіснійшого й цілком явного співробітництва Німців з большевиками. Корупція була обопільна, бо рука руку мила: Німці підтримували большевиків політично й почасти фінансово, а большевики дозволяли Німцям розтягати Росію на кусники — то концесія, то партія збіжа, то кількa військових кораблів на „старе залізо", то транспорт манґану, то ще яка дрібниця... На погорілє й це добре!

Нині виявився й другий бік большевицької „вдячности". Бо як у давнині божок Янус мав два лиця, одне добре, а друге лихе, так і большевики мають два лиця. Поміркована течія на чолі з Красиним працює над нав'язанням торговельних зносин з чужими державами, а ліва на чолі з Бухариним, Зиновєвим і Троцьким працює над „роздмуханням світового пожару" й над викликанням соціяльної революції в тих державах. Досі Німеччина бачила тільки одне большевицьке лице, добре, а нині вона побачила й друге...

Тому, як сказано, можна зрозуміти німецьке обурення, але трудно йому співчувати. Концесії, „старе залізо", збіжа й манґан — це один бік большевицької вдячности, а підбурюючa література, гроші для німецьких комуністів і склади зброї — це другий бік тої самої вдячности. Коли приймається отне, то мусить прийматися й друге, бо обидва лиця належать тій самій улюбленій німецькій дитині — большевикам.

• • •

З дуже добре поінформованого джерела нам подають слідуючий цікавий коментар до історії з викриттям складів зброї:

— Викриття складів зброї, улаштованих коштами й заходами агентів совітського посольства — це тільки один з моментів у вже давно назріваючій **охолоді німецько-совітських відносин.** Відколи до влади прийшов новий німецький канцлер Штреземан, з боку німецького уряду взагалі повіяло супроти Москви холодним вітром. Новий німецький уряд бачить, що орієнтація на Схід, орієнтація на совітську Росію, ні до чого доброго Німеччину не довела. Хорий не може одужати, паруючись ще з більш хорим. За років російської орієнтації" Німеччина себе тільки зруйнувала, а дальша спілка з Москвою може довести її до цілковитої руїни.

Курс німецької політики тепер рішучо повертається на Захід. І Москві дається зрозуміти, що її роля скінчилась. Не треба думати, що справа цих складів зброї є чимсь новим для німецького уряду. Коли-б уряд хотів, то він вже давно міг би знайти подібні склади й довести, що совітські агенти мають до них дуже близьке відношення. Але досі це не було на часі...

Офіційний виступ уряду з отвертими обвинуваченнями проти совітської влади — це не одинокий доказ охолоди німецько-совітських відносин. Цими днями до Берліну приїздив совітський „міністр фінансів" Сокольников і дуже добивався, щоб нові совітські гроші („червінці") були допущені до продажу й купівлі на німецьких біржах. З того не вийшло нічого, й Сокольников повернув до Москви, звиш облизня.

Німецький уряд в останнім часі явно відсовується від совітської Москви. Чи це означає, що наступає нова доба зближення з кругами, ворожими до большевиків — це инше питання. У кождім разі німецько-большевицький роман наближається до кінця або, що найменьше, переживає глибоку кризу.

Берлін, 25. вересня. Радянин.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213 повідоляє, що триквартальний мітинґ відбудеться о годині 7.30 вечером в вівторок, 16. жовтня в церковній гали при 25-ій ул. На порядку нарад касове справозданне урядників, вибір делеґата на зїзд Обєднання і принимання нових членів до У. Н. Союза без вступного. — Вас. Ошуст, предс.; А. Павлюк, секр.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Іван Скірка, УСС. помер наглою смертю від скритовбийчої руки підчас крадежі в його шпіхлірі в ночі з 7. на 8. вересня в Будиниці.

Покійний селянин, тихий, спокійний, щирий Українець, вернувши з України, працював на своїм 3 морґовім хазяйстві і брав діяльну участь в праці місцевої читальні та кооперативи. Події 1914 р. заскочили його в Прусах на роботі. З Прус приїхав до Ґмінду, а звідтам на перший поклик вступив до УСС. Після короткого вишколення пішов на фронт, перебув зиму в Карпатах, брав участь в бою на Маківці, а опісля в цілім наступі і під Конюхами дістався в полон до чеської бриґади. Вибухла революція і він вступив до Січових Стрільців у Київі і знову боровся на ріжних фронтах, а в Київі крив Центральну Раду перед большевиками. Підчас гетьманату після розоруження СС. спинився в гайдамацькім полку в Катеринославі. На січовий поклик поспішив в Білу Церкву і під командою сот. Черника наступав на Київ та причинився до розбиття офіцерської сотні в лісі під Мотовилівкою. З ліса виніс свого убитого команданта, та належав в Київі до почетного відділу на похороні сот. Черника. Опісля ділив дальше долю і недолю СС-ів аж до катастрофи Армії УНР. в 1920 р. Побачивши, що Поляки Армію інтернують, продістався в рідне село. Покійний належав до тих, що вірять в добрий посів пролитої крови цвіту народу. Земля Йому пером!

ДОПИСИ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Українське віче.

В неділю, дня 23. вересня с. р. відбулось тут віче скликане старшиною 17 сотні С. О. У. в справі будови „Українського Січового Дому" деб містилась і школа. На віче приїхав запрошений з Шикаґо гол. отаман д-р Степан Гриневецький.

Віче отворив кошовий 17-ої сотні тов. Василь Коваль. На предсідателя вибрано тов. Петра Тимочка, а цей покликав писарів 17 сотні на секретарів віча.

Перший забрав голос місцевий парох о. Лев Сембратович. В короткій промові накликував присутних до труду і праці, вказуючи на примір ґімнастичні товариства у других народностий.

Другий говорив тов. Кисіль. Зазначив, що — колиб у нас була своя школа, не требаб було большевикам на Україні Українців „українізувати". Тут на чужині батьки по цілоденній тяжкій фізичній праці часом не всилі дітий учити. Так на це школа.

Відтак забрав голос бувший сотник Української Армії Михайло Федитник.

В короткій промові шановний бесідник накликав до згоди, кажучи, що малі суперечки нам найбільше шкодять Нам ніхто нічого нашого не дасть, як ми собі силою не візьмем, а щоби у нас була сила, нам треба сильної організації.

Забрав голос гол. отаман д-р С. Гриневецький. В довшій промові вказав, що у нас є тільки сварки і спори, тай наше „я". Радив Січовикам, щоб поспрaвляли собі мундури, бо військо без мундурів це не військо.

Промовляли ще тов. Тимотей Починок. Зараз на вступі зазначив, що як такої України не буде як він хоче, так він жадної не хоче. Напав на Січовиків, почтів, Петрушевича, Раковського, словом на всіх і вся, чуть не сказав: Я — Україна і хочу такої України, де кождий Українець буде Україною.

Відповідаючи йому д-р Гриневецький сказав, що жаден тямучий Українець не буде почувати себе Україною, ані не буде висміватись з чужих політичних чи релігійних поглядів.

Промовляли ще Коваль, Федитник і Тимочко, накликуючи до згоди.

Піснею „Ми гайдамаки" закінчено віче, почім учасники розійшлись домів.

Гр. Маланяк і Мих. Кривий, секретарі віча.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Віче в Нюарку.

Комітет Злучених Товариств в Нюарку устроїв віче в справі Рідної Школи в старому краю а також в справі вечірної школи тут. Про справу вечірної школи і приготовань говорив д. І. Коцан, а про Рідну Школу в краю говорив п. Целевич. П. Целевич говорив також про життє і становище в Галичині, яке зно наробили вражі Ляхи; відбирають землю, колонізують і віддають її Мазурам, в фабриках роблять лише Ляхи, ніде Українець; тюрми заповнені Українцями, до шкіл не допускають; пошести, хороби не лічать (нех руские гіне). Закладають якісь захоронки, де виховують наші діти на яничарів свому краеви. Наших учителів мало, або відсилають на Мазури а Ляхів пхають до нас. Ляхи всі урядники; попи, поліція, шляхта, робітники, радикали, соціялісти, комуністи, які би Ляхи не були, всі в одну дудку грають, щоби лишень знищити все що українське. Навіть відбирають нам назву краю Галичина, а називали її Малопольська. Також говорив він дальше за революційний рух в краю і потребі його попертя.

Як всюди так і в нас є так звані комуністи, котрі ставляли питання, на що дістали відповідь правдиву, але як звичайно, вони не люблять правди і деякі ворохтили під носом і казали, що гроші вічевий комітет не дістане, та нарід не слухав пару лейбиних слуґів, але за пару хвиль зложив $50.55 на Рідну Школу.

Імена декотрих жертводавців суть: Явдошин Н. Ковальчук $2.00; Др. Копачук, С. Ґарцула, В. Кузів, Крук, Н. Шустакевич, Мотуз, П. Соколовський, П. Горман, Пг Бачинський, П. Собуцький, А. Мудровський, А. Дідилівський, І. Тарнавський, З. Літвінський і П. Грицишин по $1.00. Разом $50.55.

Другим бесідником був Др. Цеґельський, котрий говорив про аграрну реформу за української влади в Галичині. Тут знова комуністи питались, чому в Станиславові розігнано комуністичний зїзд. Др. Цеґельський відповів, що зїзд ніхто не розганяв, аніж не був він большевицьким, бо ті що скликали зїзд, не були комуністами і не є, комуністів було цілих три, та що на зїзд прибули селянські посли як Т. Старух і другі і сказали людям: Ідіть до дому, пощо слухаєте якихось баламутів. Всі розійшлися, а по зїзді наші комуністи обурилися. Позаяк урядови Народного Дому те все не було в смак, казали кінчити віче бо вже час. Так зібрані лишили галю народу і пару крикунів, а пішли на пресвитерську галю в сусідстві і докінчили віче. Др. Цеґельський говорив дальше.

Гроші з віча вислано до краю на Рідну Школу.

Григ. Дідоха, писар.

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ.

Колись а тепер.

Наша громада колись була на першім місци в Новій Анґлії, тут народна робота ішла повним розгоном, було віче за вічем, представлення за представленням, концерти, вечірки, збірки на народні цілі, одним словом, наша громада була приміром для доокoличних місцевостий. Нині однак чогось воно все завмерло, нарід збайдужнів так, гейби то вже не той нарід, так якби його вітчина наша Україна нічого не обходила. Є такі люди, що колись були ворогами нашого народу, а коли заблисло сонечко над нашою землицею, присунулись до нас, вдавали великих людий, днесь знов ликують, тішаться, що наша батьківщина розпята так як Христос на хресті, ликують тишком, затирають руки з радости, між ними є немало і бізнесменів, що тягнуть зиски з нашого народу. Є такі що підшиті Москвою, другі Варшавою, навіть цвірінкають по польськи хоч кажуть що вони родилися на українській землі, хоч вміють добре говорити по українськи, а однак приходять до української хати тай сміються з української мови. Гей браття і сестри, не будьмо вироками своєї матери, не даймо глузувати над нашою рідною мовою. Коли ви вже примушені торгувати з такими українськими виродами, то хоть зажадайте най говорять тою мовою, якою вони вчились в старому краю і якою Ви говорите, най вони не сміються в українській хаті з української мови. Дальше кілько то є явних і тайних кацапів, а мимо того наш нарід їх підпомагає дальше. Так не повинно бути, ми не повинні підпомагати ворогів свого народу, бо вони доробляються і підпомагають ворогів нашого народу, ми повинні взятися тепер до праці, скріпити всі свої сили, бо приходить час так як перед чотирнайцятим роком, отже щоби нов рішаюча хвиля нас не застала неприготованими. А все народні робітники в Вунсакет кличу, берімся до праці, не зважаймо на тих, що колись гнили в московсько-кацапським большевицьким болоті а тепер кидаються на нас за то, що наша батьківщина в неволи, скликуймо віча, збираймо жертви на народні цілі, всього нашого зможім скріпім свого народу, не даваймо заробітку всіми средствами будемося роні своєї нещасної батьківщини, піднесім свій синьо жовтий прапор, най вороги знають, що коли прийде рішаюча хвиля, то ми всіма средствами будемося старати пімститися на наших ворогах. Також не забуваймо на Рідну Школу в старому краю і ту збираймо жертви на школу і українських інвалідів, учім своїх дітий про Україну, про її геройських синів, а прийде час, що запануєм у своїй стороні.

Трохим Верниволя.

ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЛА У ПОЛЬСЬКОМУ СОЙМІ

На справоздавче віче, яке скликав український посол до сойму д-р Василь Дмитріюк в Тевлях, пружанського повіту, явився командант постерунку поліції „паньствовей" Казімерж Садовський і зажадав від посла, аби він розвязав віче. Д-р Дмитріюк сказав, що він є посол до сойму, що це є справоздавче посольське віче і показав посольський леґітимацію. Не зважаючи на це, командант далі голосно домагався замкнення віча на тій підставі, що посол не має довзволу на це віче. При закінченню віча, коли посол запитався присутних, чи не мають яких запитів, до нього підійшов поліціянт ч. 3127 і заявив, що командант „гжечнє" просить посла до канцелярії постерунку. Посол заявив, що не має пощо йти на постерунок, а що командант, коли має діло до посла, може безпосередно до нього звернутись. Тоді поліціянт грубо став вимагати йти за ним на постерунок і зробив крок, щоб насильно потягти посла на постерунок. Посол під проводом поліціянта мусів іти на постерунок. В канцелярії посол д-р Дмитріюк запитав, чого від нього хочуть. Поліціянт казав чекати, аж поки прийде командант. Це тяглося хвилин 20. Потім посол хотів вийти, сказавши, що в Тевлях він буде аж до 7. години і командант зможе, як захоче, його побачити і рушив до дверий. Але поліціянт заступив дорогу, хватив за плече посла і не пустив сказавши, що "пан не виїйдже," бо командант наказав йому затримати посла і запровадити на постерунок. Свідком того ґвалту був поліціянт ч. 3459. Підлягаючи фізичній силі посол зістався. Коли прийшов командант, він почав знову казати, що посол мав перед вічем замельдуватись, повідомити про програму віча і т. д., і вкінці зажадав леґітимації. Посол запитав, чи він є вільний, і по одержанню позитивної відповіді, вийшов на улицю до людий. Таким чином посол при виконанню свого мандату був позбавлений свободи на деякий час. На другий день посол Дмитріюк зложив протест командантови XIV округа поліції і зажадав притягнення винних поліціянтів до відповідальности.

ALEXANDER KOSHETZ' UKRAINIAN NATIONAL CHORUS

Whose Singing is Nothing Short of Amazing. Critics Called it a Human Symphony Orchestra and a Human Pipe-Organ.

Не тільки Українці в Америці, але й на Україні та де вони не жилиб, можуть гордитись професором Александром Кошицем, славним українським композитором-дириґентом та його славними співаками, Українським Національним Хором. Він повертає в недовзі до Ню Йорку, зі славою, тим разом з Полудневої Америки, де перебував ціле літо. Американська публика вповні зрозуміла, що ті славні співаки репрезентують і нетерпеливо вичікує їх повороту.

І дивним припадком, Україна стала інтерпретором американської народної музики для Американців! Сей славний „подорожуючий хор" приїхав з далекої України до сего краю з великою місією, місією своєї пісні, а знайшовши тут щире приняттє для сеї народної пісні, під проводом свого влавного композитора-дириґента Александра Кошиця, віднайшов і приготовив число американських народних пісень, які входитимуть в програму підчас теперішного сезону — 1923—1924.

Сего року сей славний хор мати-ме відмінну програму для Ню Йорку. Макс Рабінов, за котрого стараннями те все приготовляєся, прийшов до заключення, що для публики буде більше користи почути спів в меншій гали, як в тих, в яких відбувалися концерти минувшого сезону. Із сих причин ньюйорські концерти будуть відбуватися сего року в „Тавн Гол". Нема сумніву, що тикети розхопляться на сі чотири концерти в жовтни 25, 26, 27 і 28, позаяк публика буде цікава почути і побачити сей великий Хор.

Евсей Білоусів.

Славний український челіст Евсей Білоусів з Одеси, буде виступав з Українським Хором як соліст. Він здобув велику славу в Парижи і других великих містах Европи. Його всюди величали як українського короля челістів та порівнували його з славним еспанським челістом Касалс. П. Білоусів є не тільки мистцем клясичної музики, який грає чудово твори композиторів російських, німецьких, французьких, італійських, але й також творцем і винахідчиком „музики духів" як висказались про се європейські критики. Всюда захоплював він своїх слухачів сею загадковою музикою, гейби чарівник. Підчас тої музики, світла на сцені притемнюються а враження гейби „духів" сеї незрозумілої музики просто чарують. П. Білоусів певне залучить у своїх виступах сю чарівну музику на своїх концертах в Америці. Тут Українці мають знова другу причину бути гордими успіхами, які їх земляки здобули у західних краях. Як відомо Українці були перші в світі, котрі віддали честь памяти помершого Воррена Г. Гардинга, президента Злучених Держав, коли Макс Рабінов, імпресаріо Хору, дізнався, що уряджуєся поминальне Богослуженне памяти помершого президента в Буенос Айрес в Полудневій Америці, дня 10. серпня, в тусаму хвилю, коли кладено тіло президента до гробу в Маріоні, Огайо, попросив д. Кошиця взяти участь з Хором в поминальнім Богослуженню в звісній Колон Опері. Д. Кошиць виконав се. До опери зійшлися тисячі народу, між ними всі представники і достойники Злучених Держав, Арґентини та всі представники европейських держав, які знаходяться в Буенос Ейрес. І коли президент Алвер увійшов і заняв своє місце, оточений міністрами, сенаторами і послами Арґентини, вся публика повстала з місць — і тут нараз дався почути стихійний, повної гармонії, проникаючий гимн, люблений помершим президентом Гардингом, співаний Українським Хором „Lead, Kindly Light". Не тільки Американці, але кожда особа в театрі плакала підчас коли та небесна музика линула по над їх головами, потрясаючи і колишучи ними гей ті листки підчас вітру. Ніхто не чув ще такого потрясаючого співу і певно незабуде його ніхто з присутних в опері Колон підчас тої пропамятної хвилі. Хор співав відтак гимн Деміцького „His Last Sleep" і гимн похоронний, написаний самим д. Александром Кошицем, вкладаючи в него все глубоке чуття і духову красу нашого рідного краю.

У всім західнім світі Український Національний Хор здобув собі славу і серця своїх слухачів в кождому краю, де він співав. А щоби сі народи пізнали себе взаїмно за посередництвом їх народніх пісень, се задача славних співаків з нашої України. Справді, американська публика буде мала нагоду почути вперве їх народні пісні, коли будуть співати їх Українці сего сезону на своїй концертовій турі.

Безперечно всі Українці в сім краю повинні бути знова готові приладити нашим славним землякам щире приняття, коли повернуть до Ню Йорку з Полудневої Америки і розпічнуть свою другу поїздку по Злучених Державах, Канаді і Мексико. По концертах в Town Hall, які відбудуться жовтня 25, 26, 27 і 28, Хор дасть слідуючі концерти:

Philadelphia, Pa., Academy of Music, 29. жовтня; Allentown, Pa., Lyric Theatre, жовтня 30; Wilmington, Del., Playhouse, падолист 1.; Washington, D. C., National Theatre, падолист 2; Lancaster, Pa., падолист 3; Atlantic City, N. J., Garden Theatre, падолист 4; Trenton, N. J., Crescent Temple, падолист 5; Pottsville, Pa., Hippodrome, падолист 6; Mt. Carmel, Pa., Victorie Thearte, падолист 7; Harrisburg, Pa., Orpheum Theatre, падолист 8; Rochester, N. Y., Convention Hall, падолист 10; Albany, N. Y. 12. падолиста; Syracuse, N. Y., Mizpah Auditorium, 13. падолиста; Ithaca, N. Y., Lyceum Theatre, 14. падолиста; Toronto, Canada, Massey Music Hall, падолиста 15; Buffalo, N. Y., Elmwood Music Hall, падолиста 16; Boston, Mass., Symphony Hall, падолиста 18; Lowell, Mass., Memorial Auditorium, падолиста 19; Hartford, Conn., падолиста 20; Springfield, Mass., Auditorium, падолиста 21; Williamstown, Mass. падолиста 22; Poughkeepsie, N. Y., падолиста 24; Baltimore, Md., падолиста 27; Pittsburgh, Pa., 29. падолиста.

УКРАЇНЦІ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

Збурене революційними заколотами українське життя на Далекому Сході, щойно тепер зачинає заспокоюватися й набірати культурного харадтеру. Утворюються ріжного рода громадські інституції, закладаються торговельно-промислові підприємства, засновуються старі культурно-просвітні товариства, що свідчить про початок не аби якого національно-творчого руху наших краян. Наразі, за вдсутністю місцевої української преси, важко достотно його зясувати, а через те приходиться обмежитися звичайним перечисленням тих устанoв, які більше всього спричиняються до національного освідомлення української маси. Такими є:

Краєвий кооператив „Чумак", центральна управа у Владивостоці, а філії — Никольську-Усурийську, Харбині й Хабаровську. Сей кооператив заклався при Українській Далекосхідній Краєвій Раді у березні місяці 1919 року й досі розвинув свою діяльність так широко, що тепер виникло конечним утворення своїх філій навіть у сусідніх державах, а саме: Китаю — Шанхай, де керує справами філії І. Луговий і у Японії — Токіо, де порядкує Коломиєць. „Чумак" постачає ріжний крам, харчі, сільсько-господарські машини й провадить корисну для українського населення виміну ріжних кустарних виборів та сировців. — Кооператив налічує декількасот постійних членів.

Крім сього у Владивостоці (Світланська вул. 75) істнують такі товариства:

1 Видавниче Т-во ім. Т. Шевченка.

2. Далекосхідна Видавнича Спілка.

3. Далекосхідна Учительська Спілка.

4. Далекосхідна Театрально артист. Спілка.

Далі — українські установи й організації знаходяться:

1. "Згода", споживчий кооператив у Харбині, будинок Укр. клюбу, Новоторговельна улиця.

2. "Шлях", комісово-перевозовий кооператив на ст. Манджурія.

3. "Бандура", артистичний гурток Харбін.

4 "Український Клюб", Харбін, Новоторговельна улиця.

5. "Почтова Школа", Харбин (завідучий о. Ступак).

6. Також школа на ст. Манджурія, яка утримується коштом "Шляху".

7. Манджурська Окружна Рада у Харбині, (Новоторговельна ул.). Голова — І. Осипенко; заст. голови — Ф. Тоцький; писар — Ф. Солод; члени — Апостолів і Содовий.

8. Гурток середньошкільників у Харбині.

9. "Манівець", часопис на ст. Манджурія.

10. "Просвітна Громада" на ст. Манджурія, (голова Панас Летута).

Такі-ж "Громади" (або ("Національни Ради") істнують ще на стан. — І) Цикар, Хайлар, Бухеду, Яомінь, Мяяпо, Ханьдаохедзи, Пограничка і т. п.

До їх розвитку спричинилися головно: о. Ступак, учит. Луценко, Солод, Хмельницький і богато инших.

Як бачимо, то українська національна справа там не гине, помалу ширшає і зростає і так починає набирати не аби якого зничіння не лише у внутрішньому життю Далекого Сходу, але й у його взаємовідносинах із сусідними державами — Японією та Китаєм.

ПОЗІР! NEW HAVEN, CONN. ПОЗІР!

Заходом Аматорського Кружка

— устроюється —

ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 14. ЖОВТНЯ 1923

о годині 3-тій пополудни

під числом 215 Meadow Street.

Тема віча: Знущання польської шляхти над нашими братьми та румунськими бояpами.

Українсько громадо! Приходіть громадно на се віче та приводіть других. Не забувайте що нам треба приготовлятися, а коли прийде час, щоби вдарити на наших ворогів.

38-39 КОМІТЕТ.

В тій самій гали в суботу, 13. жовтня, о годині 7. вечером відбудеся лекція. Дуже інтересна тема.

YONKERS, N. Y.

Спів. Тов. ім. Лисенка в Yonkers, N. Y. устроює два представлення

ПО РЕВІЗІЇ І ХТО ВИНЕН

В НЕДІЛЮ, 14. ЖОВТНЯ 1923

в St. Bartolmey's Hall на Saw Mill River Road, corner Palmer Avenue.

ВСТУП 50 ЦЕНТІВ.

Початок точно о годині 4. пополудни.

По представленню баль до рана.

Режісер М. Фатюк.

На се представленне і баль тов. ім. Лисенка запрошує всіх Українців місцевих і позамісцевих о численну участь. За добру забаву ручить

36,37,39 КОМІТЕТ.

Дороговказ: Хтоби їхав звідки небудь, то прошу взяти стріт кару на Getty Square з написею Tuckahoe, їхати до Palmer Ave. Там есть та галя зараз при дорозі.

ЯК НАЙДОВШЕ МОЖУТЬ ЖИТИ РІЖНІ ЗВІРЯТА?

Бажань жиє найдовше 15 літ, бобр 50 літ, дрозд 8—10 літ, голуб 8 літ, гуска 9 літ, гієна 25—30 літ, олень 11 літ, канарок 20 літ, куропатва 10 літ, коза 10 літ, корова 20 літ, крілик 8—9 літ, крокодиль 100 літ, кінь 25—30 літ, лебідь 100 літ, лев 60 літ, ведмідь 20 літ, носорожець 20 літ, малпа 16—20 літ, орел 25—50 літ, вівця 19 літ, пава 24 літ, павуки 1 рік, пелікан 29 літ, пес 23—28 літ, рись 30 літ. соловій 16—18 літ, слон 150—400 літ, хрунуі 1—4 літ, качка 10—12 літ дрізд 8—10 літ, дріб 10 літ, крук 1000 літ, короп 100—150 літ, кіт 18 літ, коноплянка 14—23 літ, яструб 40 літ, лис 15 літ, лосос 10 літ, папуга 100 літ, посмітюх 20—24 літ, жайворонок 16—18 літ, вербальд і суп по 50 літ. рак 20 літ, горобець 10 літ, заяць, вивірка 7 літ, бжола 1 рік.

СПІЛЬНА МОВА МУЗУЛЬМАН.

Турецька ґазета "Танін" помістила відозву, підписану двацять і одним представниками музулманського світла з Ташкенту, Афганістану, Єгипту, Альфіра, Бомбая, Пекіна й инших місцевостей. Відозва предкладає, щоби музулманський світ користувався у взаємних одною мовою, так як р. дипльоматичний світ уживає Французьскої мови. В проекті сказано, що найкраще надавання би для цієї цілі турецька мова. Вона має не лише подрібні прикмети, але є також мовою ісляму, що є чемпіоном ісляму. Проектуючі жадають, щоби їх внесення взяти під наради турецькі Народні Збори. До Ангори скликано би конгрес, у якому взяло би участь по двох делеґатів із кождого магометанського краю.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ЧЕТВЕРТИЙ

(81)

Непорочна.

Цей дамський страйк тревав вже в Парижі трохи задовго.

Ми, що відчули вже страйк складачів і пекарів, знаємо, як тяжко витримати спинення праці в річах, належних до щоденного ужитку.

А щож, коли страйкують жінки.

До чорта!

Жартувати з такими річами в Парижі небезпечно.

Одного разу зробилось модною стриманість в насолодах, бичування тіла і несамовитість святої екстази помалу поширилась в такій мірі, що гарні жінки і дівчата, замість того, щоб дбати про коханків, почали ходити на цвинтарі і бичували себе там: секурістки давали бити себе полінами і кричали при цім: „Ах, як добре це, як цілюще!"

Нарешті король зарядив замкнути кладовища і заборонити святий захват, після чого охочі до корчів написали прислівя:

„Во імя короля нашому пану богу заборонено робити тут чудеса."

Нарешті ані король ані парлямент не були в стані покласти кінець цій справі, поки не прийшла нова мода.

Най буде славетним той, хто вигадав міньон і дав гарним дамам до роботи щось иньше ніж мрії про величне, бо інакше захоплення дам асхетизмом по упадку кріноліна поширилось би по цілому світу.

— — — — — — — —

Абат Самуель відвідав Евеліну.

О в Парижі ніхто не вважає чимсь особливим, що абати відвідують дам з театру.

Пан абат є старим добрим приятелем дому на обидва боки, як у чоловіка так і у жінки.

Евеліна приняла його тим, що вона показала йому свій програм концерту, який вона хотіла урядити в своїм сальоні на побожні цілі.

Пан абат виявив велике заціkавлення програмом.

„Дивіться лище", промовила незадоволено Евеліна до нього, „як добре булоб, колиб цей дурний хлопець Арпад заграв між цим нумером співу і чельовим нумером якусь річ на фортепяно — але він не хоче прийти."

„Хіба Арпад тут?"

„Так! Якраз тепер він як дурень втік від мене. Я його так гарно просила взяти участь в моїм концерті. І мойому „Stabat mater" міг би він найкраще акомпаніювати на фісгармонії. Але він зовсім не хотів слухати мене, він здурів, він зробився безбожником."

Священик трясся від реоту і регочучи він щось вигадав.

Ця жінка говорить дуже охоче про молодого Арпада. Йому іде двадцятий рік. Евеліна мати-ме незабаром девятнадцять років.

Діти потрібують такого забаву, щоб бути готовими до більш серйозних і тяжких річей. Чи не булоб добре підсолодити Вольдемара Арпадом?

„Ну, я зроблю так, що Арпад Белені буде грати у вашім концерті на фортепяно і буде також акомпаніювати „Stabat mater" на фісгармонії; але що ді-

„О, він цього не зробить. Я стану я від вас за це?"

знаю його. Він дуже упертий, коли він щось забере в свою голову какаду. І коли я нічого не осягла у нього — !"

Евеліна була переконана в чарівній силі своїх очей.

„Ну я беру це на себе. Але що я дістану за це!" домагався від неї священик.

„Чим ви хочете спонукати його?" запитала його Евеліна. (Вона все ще не сказала, що вона дасть йому за це.)

„У мене вже знайдеться, чим; наприклад тим, що коли він грати-ме тут, він зможе грати також і в сальоні цісаревої, чим буде засноване його щастя на цілий сезон. Артист вміє цінити це. До тогож я пообіцяю йому гроші."

„Ах! це я йому вже пропонувала! — пятьсот франків!"

„Ну, чого не осягли пятьсот франків у молодого чоловіка, то дасться може осягти у старої жінки соткою наполеондорів, пересланих від священика. Арпад мусить слухатися своєї матери, що стара жінка постановила, то хлопець мусить робити. Я знаю ці відносини."

„Гей, ви розумний чоловік, пане абат. Мені ця думка не прийшлаб до голови. Я мусілаб, розуміється, говорити не з хлопцем, а з його матерю. Отже ви берете це на себе? Ну, коли ви зробите це, то жадайте від мене, що хочете!"

Ця жінка була так добре настроена, що у неї можна було зважитися на все.

Священик зважився.

„Отже, те, що я від вас жадаю, є запрошення на ваш добродійний концерт."

„О, коли ви хочете, то й десять!" скрикнула Евеліна радісно.

„Але запрошення має звучати на одно імя, і його ви повинні самі написати."

„Диктуйте мені, до кого я маю послати це запрошення?"

Евеліна тремтіла від хвилювання, коли вона витягла шуфляду свого стола до писання і поклала перед собою картку з запрошенням.

„Ну? Імя?"

„Князь Вольдемар Зондергайн."

Почувши це імя, Евеліна кинула перо настіл так, що вістря його лишилось стирчати в столі. Вона скочила поривчасто і скрикнула: „Ні!"

На це пан абат вибух голосним реготом.

„Ах, як до лиця вам цей гнів! Я вас прошу зламайте ще декілько пер."

„Князю Зондергайну я не пішлю запрошення," промовила Евеліна і кинулась уперто на софу.

„Чи князь вам такий неприємний?"

„Незносний!"

„Чи ви уявляєте собі, що світ складається з самих Арпадів Белені?"

Евеліна скочила і гнівно розірвала цілий програм.

„Ну то най і Арпад лишається дома і ховається за спідницею своєї матери! Я не потрібую ані його, ані кого иньшого, ані цілого концерту! Кінець Я більш не хочу нічого знати про це."

І вона кинула розідрані шматки до комину.

Тоді священик підвівся з свого місця і взяв схвильовану даму за руку.

„Заспокійтеся моя пані. Я прийшов до вас в дуже серіозній справі, в якій заінтересовані ви, ваш чоловік, і я не ховаю цього, також я самий,—в справі, яка для нас всіх трох є така важлива, що я можу її назвати питанням життя; коли воно повернеться проти нас, то ваш чоловік буде примушений податися до Америки, я до монастиря, а ви, я не знаю куди."

Дама сіла вражена.

„Почнемо з вашої справи Виж знаєте, що коли ви просто віддали назад князю Теобальду подаровану вам палату при вулиці Максіміліяна, він зложив для вас Бондаварські акції в номінальній сумі одного міліона."

„Я нічого не знаю про це!" промовила здивовано Евеліна.

„Ну, це доводить, що ви навіть не подумали запитати пана Каульмана, що коштує це князівське господарство, ці чудові екіпажи, несчислима служба, зимовий сад і т. д."

„Я гадала," промовила жінка замішано, „що моя ґажа, і пан Каульман..."

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО УКР. НАР. СОЮЗА!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЯПОНСЬКА ЛЕҐЕНДА ПРО ЗЕМЛЕТРУС

Як кожня катастрофа взагалі, починаючи від звичайних родинних траґедій аж до обіймаючих цілі суші і моря катаклізмів, так і японський землетрус найшов свого пророка. Він предсказав теперішній землетрус.

Пророцтво прибране в святі шати леґенди:

Один побожний чоловік дожив дуже старого віку. Бог обдарив його такою ласкою, що відгадував не лише людські думки, пізнавав хто злий а хто добрий, але мав обявлїння, головно в пору, коли груші вкривалися солодким овочем. Цей побожний чоловік плекав у свойому саді дерево, засаджене ще його прадідом. То було невеличке деревце. Не родило ніколи більше як девять овочів. Овочі були запашні, а дуже смачні. Мало девять галузей. І хоч як ходив коло нього й плекав його, не випустило ніколи десятої гилі.

Одної ночі не міг заснути побожний чоловік. Думав про свою дивну грушу. Нараз відчинилися легко двері й до кімнати втиснулася струнка постать, увінчана зеленю. То була душа любимої груші. Підійшла до старця і девять разів доторкнулася його голови.

— Душе мойого любимого дерева, чому не доторкнешся моеї скрані десятим конарем, чому не обдариш мене десятим овочем? Число десять то число нещастя, чи не є ти дитиною злої долі? — питався старець.

Тоді струнка постать прибрала вигляд потвори, а з поганих її уст впали зловіщі слова:

— Я вістунка нещастя, котре навістить велику Японію. Фуджіяма (вулькан у Японії) викине з своєї челюсти лють і вогонь, море шаліти-ме, а підземні демони затрясуть землею. У румовища розпадуться японські міста, богато тисячів людей стріне смерть. Число девять грізне для Ніпона (Японії).

Від записання цієї події минає саме 531 літ.

Душа груші сказала правду побожному Японцеви. Десятого дня, після цього як сказала ворожбу, всохло дерево в саді старця.

Нова книжка.

ЖИДИ І НАРОДНЄ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Написав **Михайло Тимофіїв.**

Книжка обіймає 66 сторін 8-ки, видана у Відні, накладом видавництва Йоганбор. Ціна 40 центів, з пересилкою 45 центів.

Можна дістати в книгарні „Свободи".

ПОКЛИК

до односельчан села Лежанівка, повіт Скалат.

Дорогі Родимці! На днях я одержав лист з рідного села від аматорського кружка з проханнєм помочи їм в так важнім ділі, яке вони зачали а іменно: зачали будувати Народний Дім. Помимо тяжких перепон, наші браття і сестри приходять поволи до життя національного з чого і ми тут повинні бути горді.

Дорогі Родимці! Ми ще не мали нагоди помочи рідному селу, се перша наша нагода. Тому не відмовмо їм сеї просьби, зложім кождий по змозі зі щирого серця а імена жертводавців вони запишуть в золотій книзі і може з нас котрий чи котра коли вернем на рідну землю почуєм від них теплі слова подяки; се есть той, що поміг побудувати нам сю хату, в котрій ми можемо вести дальше своє національне і культурне життя. Вони пишуть, що їздять відгравати представлення до сусідних сіл де є Народні Доми, бо свого ще не мають. Не чекайте що може завяжеся комітет в сій цїли, бо нас тут много нема, але висилайте впрост до своїх родин і призначіть, що се на Народний Дім. Тим способом ви є певні де видаєте гроші і самі себе контролюєте.

Хтоби не хотів сим трудитись, нехай пришле жертву на мою адресу а я вишлю її до рідного села дуже радо і постараюсь о виказ всіх жертводавців. Моя адреса: Wasyl Burak, 219 River St., Woonsocket, R. I.

СКІЛЬКИ В СВІТІ ЗУЖИТКОВУЮТЬ ОПІЮМА.

Союз Народів видав вельми гостру розпорядок у справі уживання опіюма й инших наркотичних средств у всіх культурних краях. Виїмку творить лише далекий Схід де уживання опіюма дозволена законом і де його свобідно й явно продають. Видано війну морфіні, ероіні, коканії і т. д. Згідно з статистикою уживає рчно оден чоловік одурюючих средств: в Італії 64 міліґрами, Німеччині 123, Портуґалії 165, Голяндії 240, Франції 164 та вкінці в Америці 2 ґрами і 300 міліґрамів. Отруя ця приходить із Індій, Персії, Єгипту Туреччини, Китаю. Самі Індії виробляють річно 1000 тон цих отруй.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

НЕ НА МЕНЕ ШИТИЙ.

Оповідання з початку 16-сотих років.

(Продовження)

(9)

— Добре, лягаю. Але, не довше, як дві години. Мені се вистане.

— Нехай і так.

Федь розстягнувся два кроки від огню і зараз захропів. Батько сидів коло сина і вдивлявся в него. Андрій говорив, щось крізь сно. Батько, хоч як наслухував, не годен був розібрати, що і про що, чи про кого син говорить. По двох годинах Федь сам пробудився. Встав, сів коло Андрея і сказав до старого: Тепер ви лягайте.

— Сумніваюся, чи всну.

— Трібуйте.

Верницький ляг, але сон одолів його аж по якій годині. Сонце підкотилося вже досить високо, коли Андрій розлющив очи. Батько, котрий лежав за його плечима, так що Андрій не бачив його, все ще спав твердим сном.

— То добре, що ти пішов за мною, — Андрій промовив, побачивши Федя. — Не буду в моїм горю таки самітний.

— Ти чого втік? Куди пустився?

— Чого я втік? Скажи мені, що я там маю робити... там де другі веселяться? Як я можу дивитися на Софійку, як на сестру; говорити з нею як з сестрою? Я пустився до Січи. Піду на море і в поході загину.

— Ти годен так скривдити твого старого батька, твою стару маму? На Софійку впало одно горе. Ти хочеш на неї кинути друге?

— Яке друге?

— Вона втратила милого. Тепер хочеш, щоби втратила брата і весь вік свій дивилася на розпуку батька й мами! Побіґом від батьків, від сестер лиха не направиш. Навпаки, побільшиш. Скажи собі: "вмерла мила, вродилася сестра.

— Воно й найлїпше так. Нині мені вже не так страшно, як було вчера. Болить, але не божеволію. Щастє, що я вчера не мав в руці кинджала, або рушниці, бо Бог вість, що був би вдіяв.

— Отже ти вже сам, приходиш до розуму. Гадаю, що вже не думаєш про морський похід, але вернеш домів, де твій побіг усіх сильно струбував.

— Може аж за два, три дни. Насамперед погуляю по лісі. До батьків піду, аж вишумить решта похміля.

— Тепер говориш розумно. Але, гадаю, вистане один день польоване. Бо, бачиш, твій батько не може бути так довго поза хатою. Йому треба скоро вертати, а без тебе не схоче.

— Або батько також пішов за мною?

— Ось він тут, ще спить. Розбуди його?

— Лиш, я сам зроблю се.

Андрій посидів хвилю в задумі. Нараз схопився на рівні ноги, приступив до батька і усміхнений крикнув:

— Тату, вставайте, бо крайна пора домів!

Старий, котрий вже не спав і чув кінець розмови, підвівся і пригорнув сина до себе.

— Як і ти, то ходім!

Лиш як нам вертати з порожними руками? — замітив Андрій. — Я, замість засісти на звіра, всную. Такий з мене мисливець!

— Звір не втече, — відповів батько. — Вполюєш завтра. Я вже давно не полював. За старий. Але з тобою ще раз піду. Підемо горі Конкою. Там є медведь. Велика, стара штука. Вже не одного бика вхолив мені. Через него в тій стороні вже не пасу.

Андреєви очи заіскрилися Як почув слово „медвідь", то до решти забув про дівчину.

— Є медвідь?! — спитав. — Я в моїм житю вполював лиш три медведі. Одного заколов ножем.

Пішла розмова про медведів, про буйволів, і так нестямилися, як стану перед ворітми.

— Давай мамо їсти, — Верницький кричав, вступаючи в хату, — бо зараз ідемо на польоване! Андрій хоче увільнити нас від того медведя, що десятки нашу худобу. А приладь також запас, бо може прийдеся лазити за бестією пару днів. Запас, дерги і коври понесуть коні. Скажи конюхови, щоби привів три.

— На польоване? Таки сегодня на польоване? — спитала мати здивована і невдоволена, що сам батько, ледви віднайшов сина, тягне його на польоване. Вона воліла би, бодай першу, другу днину побалакати з сином як з сином не як з козаком Андреєм Юркевичем.

— Треба його ум бозсіяти на боки, щоби забув, — шепнув її муж, відтягнувши на бік. — Найлекше зробить се польоване на такого звіра, як медвідь.

Жінка зрозуміла намір мужа, отже й собі стала захочувати.

— Великий шкідник, той медвідь, — сказала. — Я озолотила би того, що його спрятав би.

— А маєте, мамо, того золота богато, так щоби мене обдати? — спитав Андрій сміючися. — Бо як медвідь справді є, то знайду його живого не пущу. Лише окрім лука і рушниці, мушу мати довгий, широкий і гострий ніж.

— Є, є, — сказав батько. — У мене є всяка збруя. Цілий арсенал.

Добрий, твердий сон покріпив і Софійку. Покріпив на тілі, покріпив на душі. Рано просила, щоби її на часок лишили саму. По якій годині вийшла з комнати і побачивши Марка, приступила до него.

— Де Андрій? — спитала.

Маркови мороз пройшов по тілі.

— Софійко, забудь...

— Що маю забути?! — скрикнула. — Що то мій брат? ... За мене не бійся... Я вже перейшла себе. Де він... мій брат?

Коли ти питаєш, де твій брат, то скажу. В ночи пішов на польоване разом з Федем і батьком. Їх ось ось, що лиш не видко.

— Правду кажеш?

— Софійко! Я тебе обріхував би?

Софійка, як звичайно о тій порі, пішла до пекарни, де тепер була її мама. Сіла коло неї і, як то бувало ще тоді, коли була малою дівчинкою, притулилася до її колін. Коли прийшла Варка і сказала, що тато вже дома, мати вийшла, Варка лишилася з Софійкою. Не знала, чи говорити Софійці про поворот Андрея, і що робити, як покличуть до стола. Іти самій, чи взяти з собою Софійку, чи лишитися в пекарни з сестрою.

Софійка сама висвободила її з того клопоту. Коли наймичка вже винесла з пекарні всі страви, Софійка мусіла доміркуватися, що там веж сідають за столом.

— Варко! — сказала, пускаючся до дверий. — Нам не ялося сидіти тут, коли гість і віднайдений брат сідають обідати. Ходім!

Варка з острахом, не знаючи, що з того вийде, ступала за нею. Софійка сама відчинила двери їдальної комнати, переступила поріг і хоч бліда, певною ходою підійшла до брата, обняла за шию і поцілувала в щоку.

— Коли ми вже всі вкупі, — промовила, — і, як міркую, декі голодні, то сідаймо покріпитися... Ти братіку, — звернулася до Андрея, — сидеш біля мене. Правда?

Взяла його за руку, потягла за собою і посадила біля себе.

— Я чула, що йдеш на медведя, — промовила. — Не боїшся?

— Та чого? Мевідь не має рушниці, ні лука, ні ножа.

— Кожухів з живого медве-
— Хто дістан кожух з него?
дя не роздаю. Ануж мені таки нога поховзнеся і він понесе мене?...

Так балакали яку годину. Балачка втомила Софійку і Андрея, бо була вимушена, бо розмовляли на силу. Одно й друге силкувалося задавити в душі спомини про се, що раньше було між ними.

— Коні навантажені стоять перед хатою! — гукнув батько. — Пора в дорогу, щоби перед смерком зайняти тропу медведя.

На польоване пішли, батько з сином і Федь. Марко лишився в дома, щоби мати позірне Софійку і пильнувати викінчення своєї хати. Ще перед приходом Федя умовились були, що за тиждень всі поїдуть до Січи, або до якого иншого найблизшого ппоа, щоби звінчав Марка з Варкою.

Від приходу Федя аж до відходу мисливих, думки Марка були виключно заняті Андреєм і Софійкою. Тепер, коли небезпека якого щастя, як гадав, уже минула, став думати про себе. Його стурбували вісти, які приніс Федь.

(Дальше буде)

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.